

- практическому результату / Е.К. Александрова, Л.Г. Петрова // Сов. библиотекосведение. – 1992. – № 3-4. – С. 50-52.
2. Афанасьев М.Д. Работа библиотек в оценке читателей / М.Д. Афанасьев, В.П. Родионов // Сов. библиотекосведение. – 1986. – № 3. – С. 36-44.
3. Організація роботи соціологічної служби в обласних бібліотеках : метод. рекомендації // ДБ України. – К., 1989. – 38 с.
4. Петрова Л.Г. У дзеркалі читацьких вимог / Л.Г. Петрова, В.І. Студенкова // Культура і життя. – 1992. – 6 черв.
5. Петрова Л.Г. До питання про вивчення читацьких уподобань, найбільш читаних творів та незадоволеного попиту в державних бібліотеках України / Л.Г. Петрова // Сучасний читач і бібліотека : зб. наук. пр. / ДБУ. – К., 1991. – С. 29-35.
6. Петрова Л.Г. Якою бути сучасній бібліотеці: Підсумки соціологічного вивчення / Л.Г. Петрова, В.І.Студенкова, Ю.А. Зборовський // Соціологічні дослідження в бібліотеках : інформ.-аналіт. бюл. / НПБ України. – К., 1992. – Вип. 1. – С. 11-25.
7. Социологические исследования в библиотеках : практическое пособие / И.Г.Васильев, М.Е.Име, Д.К. Равинский. – СПб. : "Профессия", 2002. – 176 с.
8. Стельмах В.Д. Современные проблемы социологических исследований чтения / В.Д.Стельмах // Сов. библиотекосведение. – 1981. – № 3. – С. 27-40.
9. Архівні матеріали Інформаційного центру з питань культури і мистецтв Національної парламентської бібліотеки України.

ІНФОРМОЛОГІЯ

УДК 021 : 004.738.5

ЗАКОНИ РАНГАНАТАНА ТА ІНТЕРНЕТ

В.О. Копанєва

Проведено аналіз "П'яти законів бібліотечної науки" Ш. Ранганатана для їхнього застосування в умовах стрімкого зростання обсягів електронних ресурсів. Розглянуто сучасну інтерпретацію цих законів для використання в Інтернеті як глобальній бібліотеці. Обґрунтовано необхідність розвитку нового напрямку діяльності українських бібліотек – збереження та використання мережевої інформації

Ключові слова: Інтернет, бібліотека, Ш. Ранганатан, інформаційні технології, мережеві ресурси, бібліотекознавство

The analysis of "Five laws of library science" Sh. Ranhanatana for their application in the rapid growth of electronic resources. Considered a modern interpretation of these laws to use the Internet as a global library. The need of new direction of Ukrainian libraries – the preservation and use of network information

Інтернет змінює звичні методи отримання інформації, видозмінює засоби доступу людей до знань, прискорює прогрес у всіх суспільних сферах, ініціює появу нових цінностей, тенденцій і проблем. Все більша частка приходить на інформацію, яка народжується, існує, циркулює, зберігається й споживається лише в електронному вигляді. Особливо це стосується наукової інформації. Електронна форма дозволяє на сьогодні зберігати інформацію більш компактно, розповсюджувати її оперативніше та ширше і, крім того, надає можливості маніпулювати нею [3, 31].

Водночас Інтернет є глобальною бібліо-текою, її реалізацією в умовах домінування інформаційно-комунікаційних технологій. Тому при аналізі тенденцій розвитку Інтернет доцільно врахувати позитивні напрацювання бібліотечної науки [7]. Однією з них є сформульовані Ш. Ранганатаном "П'ять законів бібліотечної науки".

Ш. Ранганатан (1892-1972) – основоположник індійського бібліотекознавства, професор, доктор літератури й математики [12]. Почавши свій шлях із посади викладача математики в Мадраському університеті, вже з 1924 р. працює бібліотекарем у зазначеному університеті. Директор низки університетських бібліотек, одночасно керує створеним бібліотечним журналом і вищою бібліотечною школою. Основні роботи – "Пролегомени бібліотечної класифікації", "П'ять законів бібліотечної науки", "Бібліотечна класифікація", "Теорія каталогізації" – відзначаються оригінальністю викладення матеріалу, професійним висвітленням і вирішенням проблем, розглянутих у них. Ним розроблено те, що визначено як "ідеальне бібліотечне обслуговування". Його "П'ять законів бібліотечної науки" [21] є класикою літератури з бібліотекознавства, й залишаються актуальними і сьогодні, як і 1931 р. Ці положення коротко представляють ідеальне обслуговування і філософію організації більшості бібліотек сьогодення:

1. Книги – для користувача.
2. Кожному читачеві – свою книгу.
3. Кожній книзі – свого читача.
4. Бережіть час читача.
5. Бібліотека – організм, що зростає.

Хоча ці положення здаються очевидними сьогодні, вони не були такими для бібліотекарів на поч. ХХ ст. Традиція демократичної бібліотеки, яка використовується сьогодні, зародилася в Америці і Англії лише в кін. ХІХ ст. [23]. Для Ш. Ранганатана та його послідовників ці закони стали першим кроком у напрямку переходу роботи бібліотеки на наукову базу, забезпечуючи загальні принципи, які повинні були стати основою всієї бібліотечної справи [13].

1992 р. Д. Реттіт [22] сформулював шостий закон як доповнення до законів Ш. Ранганатана: Кожному читачеві – свою свободу, стосовно тільки типу обслуговування (тобто, навчання або забезпечення інформацією).

Нові інформаційно-комунікаційні технології дозволяють рамкам дії законів Ш. Ранганатана розповсюджуватися на глобальну комп'ютерну мережу. Сьогодні ті ж самі "П'ять законів бібліотечної науки" обговорюються та знову застосовуються в багатьох різних контекстах. Починаючи з 1992 р. (сторіччя від дня народження Ранганатана), деякі сучасні бібліотекознавці роблять спробу оновити його закони або переформулювати їх для іншої мети.

Книга, читач та бібліотека є базовими елементами законів Ш. Ранганатана. Якщо замінити ці ключові слова іншими, то закони Ш. Ранганатана теж продовжуватимуть добре працювати. Опираючись на закони Ш. Ранганатана, деякі дослідники виробили інші принципи і закони. Наприклад, "П'ять нових законів бібліотекознавства" М.Гормана, "Принципи дистанційного навчання" С.Мішри, "П'ять законів бібліотеки програмного забезпечення" М. Кана, "П'ять законів бібліотечної справи для дітей" Вірджинії А. Уолтер, "П'ять законів мережевої зв'язності" Л.Б'єнрнборна і "П'ять законів розмаїтості/позитивної дії" Т.Хола [9; 11; 14-16; 19; 27].

Найбільш відомими є закони М. Гормана (1995). Ним переведені закони Ш. Ранганатана в контексті сучасної бібліотеки та її можливого майбутнього. М. Горман наводить свої п'ять нових законів бібліотечної справи [14; 15]:

1. Бібліотеки служать людству.

2. Поважайте всі форми передачі знання.

3. Розумно використовуйте технології для поліпшення якості обслуговування.

4. Захищайте вільний доступ до знання.

5. Поважайте минуле та створюйте майбутнє.

М.Горман [15] вважає, Ш.Ранганатан увів термін бібліотекознавство та чудово показує, наскільки його закони придатні до питань і проблем, з якими бібліотекарі зіткнуться в майбутньому. Закони М.Гормана є не лише оновленою версією законів Ш.Ранганатана, а з точки зору бібліотекаря, це дійсно інші закони.

2004 р. А.Норізі [20] рекомендує застосовувати закони Ш. Ранганатана до глобальної комп'ютерної мережі.

Метою даної статті є аналіз "П'яти законів бібліотечної науки" Ш. Ранганатана для їхнього застосування в умовах стрімкого зростання обсягів електронних ресурсів та інформаційно-комунікаційних технологій і розвитку нового напрямку діяльності українських бібліотек – збереження та використання мережевої інформації.

Глобальна комп'ютерна мережа, без сумніву, фігурує в числі найвпливовіших і найважливіших технологій нового сторіччя. Інформаційна революція не лише забезпечує технологічну міць, що приводить у рух мережу, але і підпитує небувалий запит на збереження, організацію, розповсюдження та доступність інформації. Якщо інформація є валютою, що заснована на знанні економіки, тоді мережа буде тим банком, в який вона інвестується. Великою додатковою цінністю цієї мережі є те, що користувачі можуть мати доступ до електронних ресурсів, яких з тієї або іншої причини немає в традиційних друкованих масивах. Ця мережа забезпечує інформаційними ресурсами і робить їх доступними в інтерактивному режимі для того, щоб ними було можливо користуватися. У цьому є суттєва різниця між нею і бібліотекою. Тобто, власники цієї мережі створюють мережеві масиви для користування. Ця мережа представляє зацікавленість для своїх кібергромадян (користувачів), що використовують її ресурси для власної мети: освіти, навчання, культурного

збагачення тощо. Результатом її використання є удосконалення кожного індивідуума і самого суспільства, в якому ми живемо. Таким чином, глобальна комп'ютерна мережа повинна розуміти та забезпечувати інформаційні потреби своїх користувачів і надавати широкий спектр послуг.

Якщо подивитися на первісні "П'ять законів бібліотечної науки" Ш. Ранганатана чи на іншу із нових інтерпретацій, одразу ж стає зрозумілою одна головна ідея: бібліотека і глобальна комп'ютерна мережа існують для того, щоб задовольняти інформаційні потреби людства.

П'ять законів всесвітньої мережі, що впливають із "П'яти законів бібліотечної науки", створюють її основу, визначають мінімум її потреб. Незважаючи на те, що, на перший погляд, вони вбачаються простими та очевидними, вони є досить глибокими і гнучкими.

Ці закони можна переформулювати наступним чином:

1. Мережеві ресурси – для використання.

2. Кожному користувачеві – свій мережевий ресурс.

3. Кожному мережевому ресурсу – свого користувача.

4. Бережіть час користувача.

5. Мережа – організм, що зростає.

Глобальна комп'ютерна мережа складається з звесків будь-якого бажаного співпрацювати, і якість інформації чи цінність знання є неясними через відсутність якого-небудь виду експертної оцінки. Крім того, мережа – це неструктурований і надзвичайно складний конгломерат всіляких інформаційних носіїв, створених різними людьми, що використовуються всіма категоріями користувачів [10].

Мережа існує для того, щоб допомагати користувачам домогтися успіху в підтримці світового співтовариства через задоволення інформаційних потреб користувача (переглянута версія законів Ш.Ранганатана, як оригінал 1931 р.). Інформаційні потреби задовольняються через веб-сторінки та документи, що відповідають запитам мережевих користувачів. Насправді, П'ять законів мережі є основою для будь-якої мережевої інформаційної системи, дружній користувачеві. Те,

що вони потребують, – це універсальний доступ. Побідна більшість законів є простою до тих пір, поки не почнеш замислюватися над ними. Нижче надамо спробу з'ясувати кожний закон.

1. Мережеві ресурси – для використання

Глобальна комп'ютерна мережа була створена для задоволення потреб людства в розповсюдженні інформації, знання та досвіду. Власники мережі намагаються, щоб люди взаємодіяли з їхніми мережевими сайтами й веб-сторінками, викликали, читали, друкували їх тощо. Даний закон означає, що мережу призначено для використання і навчання, а інформація, що в ній зберігається, повинна використовуватися. Цей закон дуже важливий. Інформація не служить своїй меті, якщо вона не використовується та не доступна для користувачів. Роль мережі – в обслуговуванні особи і співтовариства, а також у тому, щоб максимізувати соціальну корисність процесу комунікації.

Переважною етикою мережі є служіння суспільству в цілому. Питання "наскільки ці зміни поліпшать обслуговування, які глобальна комп'ютерна мережа зробить кращими", є дуже ефективним аналітичним інструментом. Другий аспект цього закону акцентує увагу на вирішенні використання його як окремим користувачем, так і для широкого кола рішень і прагнень суспільства. Тому поява мережевої інформації обумовлює також появу низки проблем, пов'язаних зі збереженням плінної інформації для наступних поколінь та її ефективним використанням. Мережева інформація є плінною, вона не зберігається належним чином у часі та просторі. Розв'язання проблеми її збереження – одна з найбільш актуальних проблем сьогодення, її вирішенню приділяється велика увага в різних країнах, міжнародних програмах тощо. Вітчизняні бібліо-теки мають знайти свій підхід до вирішення завдання формування фонду плінних мережеских джерел інформації, що постало перед ними за умов

переходу від "ери Гутенберга" до епохи електронних комунікацій. Цей підхід має враховувати як світовий досвід збереження інформаційних ресурсів всесвітньої мережі, так і особливості організації бібліотечної системи в Україні [1-3; 5].

Глобальна комп'ютерна мережа є центром свободи – інтелектуальної, соціальної і політичної тощо. Вільне суспільство без відкритої для всіх мережі є оксиморомом¹. Мережа повинна містити і зберігати всі записи всього суспільства та людства всіма мовами, і робити ці записи доступними для всіх. Слід також акцентувати увагу на вільному доступі до інформації [3-5]. На сьогодні в Інтернеті з'являється все більше зібрань публікацій, доступ до яких безоплатний для користувачів. Зародилася ініціатива під назвою Open Access – "Відкритий доступ". Ця ініціатива набуває все більшого розповсюдження (станом на початок 2009 р. в Реєстрі сховищ відкритого доступу – ROAR таких архівів вже понад 1,2 тис.). Найвідомішими прикладами цього є ArXiv.org, E-LIS та інші [3; 5]. Національні бібліотеки провідних зарубіжних країн ведуть активну роботу з формування фондів мережеских ресурсів, організації їхнього збереження та використання у книгозбірнях. Здійснюється вибіркоче збирання мережевої інформації (Австралія, Канада), архівування національних сегментів Інтернет (Швеція, Росія), формування фондів веб-ресурсів у межах обов'язкового примірника документів (Норвегія, Франція), спроба збереження ресурсів усієї світової "павутини" (Бібліотека Конгресу США), а також створення міжнародних кооперативних Інтернет-архівів тощо [5]. Відкритий доступ до значних обсягів інформації й можливість користуватися інтероперабельними мережевими програмними засобами стали реальністю сьогодення [17].

Виникнення інформаційно-комунікаційних технологій, особливо мережі Інтернет, обіцяє істотно розширити можливості рівного поширення знання. Ідеал загального сховища світо-

¹<http://uk.wikipedia.org/wiki/Оксиморон> – Оксюморон або оксиморон (грец. ἴτιμι ὀπί, буре.

дотепно-безглузде) – літературно-поетичний прийом, який полягає в поєднанні протилежних за змістом, контрастних понять, що спільно дають нове уявлення.

вих знань (Global Knowledge Partnership) вже не здається недосяжним. Важливі світові ініціативи, такі як World Summit on the Information Society (WSIS), прагнуть виявити можливості нових технологій, що дозволять ліквідувати інформаційну нерівність і досягти мети, проголошеної Millennium Development Goals. Водночас декларація WSIS закликає об'єднати зусилля в побудові інформаційного суспільства без меж. Один із підходів базується на феномені "відкритого контенту", під яким розуміють будь-які інтелектуальні продукти (текстові документи, мультимедійні матеріали, комп'ютерні програми тощо), що подані в Інтернеті і припускають їхнє вільне копіювання та використання за умов посилання на автора інформації [4, 4; 6].

Отже, розвиток електронних комунікацій здійснюється в напрямку кардинального підвищення їхньої оперативності й обумовлює стрімке збільшення мережевих публікацій, розпорошених у глобальних комп'ютерних мережах. Тому зростає роль суспільних інституцій (бібліотек), які мають забезпечити кумуляцію та постійне збереження цих зібрань для наступних поколінь [1; 3, 34]. Глобальна комп'ютерна мережа майбутнього повинна зберігати та накопичувати не лише все найкраще минулого, а також історію цієї мережі та наукової комунікації, і робити їх доступними для користувачів. Власники мережі можуть бути задоволені лише тоді, коли користувачі використовують їхні сайти, веб-сторінки. Перший закон глобальної мережі наголошує: Мережеві ресурси – для використання. Те, що створюється і передається через мережу, наскільки добре це робиться, – є реальними результатами глобального інформаційного простору.

Але цей закон часто порушується на практиці. Обмежений доступ до інформаційних ресурсів ще існує сьогодні. Введення спеціальних мережевих колекцій з обмеженим доступом, несистемне збереження матеріалів, обмежений доступ до мережевих інформаційних ресурсів, або навіть відбір матеріалів, який скорочується таким чином, щоб обмежити доступ окремим користувачам, – все це сучасні аналоги закріплення книг на полицях

[18]. Тому постає питання: чи підтримує мережа цей перший закон.

Другим аспектом першого закону є готовність чи неготовність мережі до обслуговування. Обслуговування завжди має мету і цінність. Мета є й у глобальної інформаційної мережі. Мережа покладається на орієнтацію користувача, щоб виправдовувати та розробляти мережеві операції. В.Суомінен [25] назвав це юзеризмом (userism).

Цей закон диктує розробку систем, придатних до використання мережевих інформаційних ресурсів (наприклад, оновлення та постійне індексування ресурсів забезпечує використання ресурсів веб-сайту і мережі в цілому тощо).

2. Кожному користувачеві – свій мережевий ресурс

Цей закон має багато важливих застосувань до мережі. Він відкриває фундаментальну потребу в балансі між створенням мережевих інформаційних ресурсів та основним правом всіх користувачів мати доступ до глобальних мережевих ресурсів. Це робить проникнення та розповсюдження дуже важливим; кожен мережевий ресурс повинен асоціюватися з потенційним користувачем.

Інформаційний масив повинен відповідати завданням веб-сайту. Веб-сайт повинен містити інформаційні ресурси, що відповідають потребам усіх його користувачів.

Однак, у даного закону є більш практичний аспект. Власники мережі повинні добре знати своїх користувачів, якщо вони забезпечують їхнє дослідження потрібними ресурсами або матеріалами. Тому обов'язок кожного власника мережі полягає в тому, щоб інструктувати і направляти користувачів у процесі пошуку до необхідних веб-документів. Також необхідні знання своїх користувачів, мережевих ресурсів, активна допомога в знаходженні та пошуку кожним користувачем свого веб-ресурсу, допомога пошуковим машинам у процесі індексування мережевих сайтів тощо. Власникам мережі необхідно цікавитися:

1. Хто хоче отримати доступ до інформаційних ресурсів?

2. Хто матиме, а хто не матиме доступу?

3. Які інші проблеми пов'язані з доступом до друку, паролями тощо?

Власники мережі повинні розуміти, що користувачі веб-сайтів, включаючи їх самих, використовують і цінують різні засоби комунікації заради одержання знання, інформації та задоволення. Мережеві сайти повинні надавати всі засоби для збереження та передачі записів і досягнень. Цей закон наголошує, що глобальна інформаційна мережа обслуговує всіх користувачів, незалежно від їхнього соціального статусу, статі, віку, етнічної приналежності, релігії або іншого фактора. Кожний кібергромадянин має право на інформацію. Власники мережі та розробники пошукових машин повинні робити все для задоволення потреб своїх користувачів.

3. Кожному мережевому ресурсу – свого користувача

Коли мережевий користувач має доступ до мережі та здійснює відповідний пошук, то існують певні мережеві інформаційні ресурси, здатні задовольнити його потреби. Власники глобальної мережі повинні забезпечувати з'єднання користувача з мережевими ресурсами, щоб воно було настільки зручним, легким та швидким, наскільки це можливо. Відповідна систематизація документів на веб-сайтах також є важливим засобом для досягнення мети цього закону.

Якщо веб-ресурс публікується, розповсюджується, розширюється мережевим сайтом таємно, даний ресурс не може бути легко знайденим і використаним для пошуку, то в даному випадку користувач може просто випадково наштовхнутися на нього, а в іншому, – мережевий ресурс залишається дуже довго недоступним.

Як власник мережі знаходить свого користувача для своїх ресурсів? Для цього існує багато шляхів, наприклад: розповсюдження нових мережевих ресурсів через списки адресатів, поштові реєстри та дискусійні групи; створення списку мережевих ресурсів на базовій веб-сторінці сайту; представлення веб-ресурсів у пошукових машинах і каталогах, які є розповсюдженим шляхом індексування нових ресурсів веб-сайту тощо.

Також необхідно застосування структурованої, добре організованої і найбільш категорійної карти (схеми) сайту, оскільки це гарантує уніфікованість обробки різних мережевих інформаційних ресурсів за однаковими темами. Він (сайт) повинен бути простим і легким у використанні. Важливим є правильний зв'язок з веб-ресурсом. Для допомоги користувачам необхідно також використовувати навігаційні зв'язки.

Будь-який архів відкритого доступу можна конфігурувати так, щоб він забезпечував глобальну інтеоперабельність, з використанням протоколу, розробленого міжнародним співтовариством у межах Open Archive Initiative, і відомий як Open Archive Initiative Protocol for Metadata Harvesting (OAI-PMH). У всіх архівах цього типу можна вести пошук за допомогою таких програм, як OAlster, Google, Яндекс тощо. Станом на початок 2009 р. OAlster індексував понад 19 млн. записів із понад 1 тис. організацій. Крім демонстрації величезних можливостей програми пошуку, ці цифри свідчать про те, що в архівах є безліч документів, неопублікованих у виданнях. Всі вони проіндексовані за певними полями, їх легко знайти за допомогою ключових слів. Це дозволяє авторам інших країн стати частиною міжнародного співтовариства, а їхнім роботам – частиною світової бібліотеки [5].

Важливим є те, що власники мережі повинні доповнювати зміст з урахуванням особливих потреб користувачів, а також бути впевнені, що користувач зможе легко знайти необхідні, потрібні ресурси, і одночасно гарантувати, що вони не перевантажують свої веб-сайти змістом, який нікого не цікавить [24]. Власникам мережі необхідно продовжувати додавати унікальні ресурси до своїх мережевих сайтів.

Третій закон є найбільш чуйним і постійно порушується більшістю власників глобальної інформаційної мережі й мережевими авторами з багатьох предметних галузей. Цим законом передбачається, що мережевий інформаційний ресурс існує для кожного користувача, повинен бути як слід описаний, індексуватися пошуковими машинами, представлений на веб-сайті в належній формі і бути легкодо-

тупним. Даний закон, природно, приводить до відкритого доступу, "відкритого контенту [4]", а не закритих файлів. "Користувач повинен легко шукати інформацію з кожної сторінки сайту. Кожна сторінка повинна включати пошуковий осередок або, принаймні, посилання на пошукову веб-сторінку [8]".

4. Бережіть час користувача

Цей закон є великою проблемою для власників і адміністраторів мережі, розробників пошукових машин. Час для користувача глобальної мережі найбільш важливий і цінний. Інформаційний масив веб-сайтів повинен бути розроблений і систематизований у чіткому і зрозумілому вигляді для того, щоб економити час користувача при пошуку ресурсів.

Цей закон має як зовнішній компонент (упевненість – люди швидко знаходять те, що шукають), так і внутрішній компонент (упевненість, що дані структуровані для швидкого одержання інформації). Також суттєво, щоб було розуміння, якої мети намагаються досягти користувачі, відвідуючи певний сайт [24].

Власники мережі допомагають економити час користувача шляхом створення дружнього користувачу інтерфейсу. Коли створення сайту завершено, завантажено і апробовано користувачами, треба почитати їхні відгуки. Кожний власник мережі повинен думати про користувачів (як їх залучити, що розробляти, як обслуговувати тощо), якщо він хоче задовольнити потреби суспільства глобальної комп'ютерної мережі. Необхідно пам'ятати, що допомога користувачам надається для проведення ефективного та економічного дослідження, для оновлення мережевих сайтів і для того, щоб зробити ці сайти легкими для навігації. Тому дружнє ставлення до користувача і корисність важливі.

Можливо, цей закон не є настільки очевидним, як інші. Проте, він відповідає за багато реформ в адмініструванні мережевих сайтів. Веб-сайт повинен розглядати кожний аспект своєї стратегії, правила й системи з урахуванням одного простого критерію – економити час користувача.

Існує багато інших засобів вдосконалення цього закону. Економія часу означає ефек-

тивний, вичерпний доступ до мережевих ресурсів. Це передбачає задоволення інформаційних потреб мережевих користувачів і першу оцінку успіху веб-сайту. Цей закон можна переформулювати: Обслуговуйте користувачів краще. Четвертий закон акцентує увагу на ефективному обслуговуванні користувачів.

5. Мережа як організм, що зростає

Глобальна комп'ютерна мережа відбиває зміни, які відбуваються в нашому суспільстві. Мережа – дійсно організм, що постійно зростає. Необхідно планувати і будувати її з урахуванням того, що з часом мережа і її користувачі зростатимуть і змінюватимуться. Також необхідно підтримувати рівень майстерності в міру просування вперед [24].

Всесвітня мережа представляє цікаву дилему для бібліотекарів. У той час, як у США щорічно виходить понад 50 тис. книг, всесвітня павутина містить загальний фонд, що постійно зростає та змінюється, понад 320 млрд. веб-сторінок (дані 2004 р.). Коли видається книга, вона оцінюється редакторами і видавцями, має свою цінність. Коли створюється веб-сторінка, вона просто завантажується на сервер. Для мережі не існує директив. Хто завгодно може публікуватися в Інтернеті і робити це. Бібліотекарі можуть відігравати важливу роль в очищенні від сміття, встановленні анотованих списків посилань, архівуванні мережевих інформаційних ресурсів тощо [1, 5]. Безмежні мережеві ресурси мають користь із досвіду компетентності бібліотекаря в таких галузях, як індексування та каталогізація, а також методів пошуку; запит на ці види навиків зростатиме, тому що користувачі надають значну перевагу пошукам, що ними здійснюється [20].

Всесвітня мережа зростає з шаленою швидкістю, забезпечує користувачів колосальним джерелом інформації і великою базою потенційних клієнтів, що користуються цією мережею [26]. Проект глобального Інтернет-архіву Бібліотеки Конгресу США створює цифрову бібліотеку веб-сайтів та інших культурних артефактів у цифровій формі. Подібно до традиційної бібліотеки, надає вільний доступ дослідникам, історикам, вченим тощо. На сьогодні цей інформаційний масив містить

понад 100 млрд. веб-сторінок (петабайти інформації), що в кілька разів більше обсягу всіх матеріалів, наявних у самій бібліотеці [3, 5]. Його база Wayback machine є найбільш відомою базою даних у світі, що включає чисельні копії публічно доступної мережі [3]. Глобальна комп'ютерна мережа відіграє важливу роль в усьому суспільстві.

П'ятий закон наводить нам останню істотну характеристику всесвітньої мережі і вказує на необхідність постійної корекції нашого погляду на роботу з нею. Мережа зростає і змінюється, так буде завжди. Потрібна гнучкість в управлінні, використанні цього масиву, спроможність втримувати і залучати користувачів, характеристика мережевих програм тощо. Зростає і змінюється масив мережі, змінюються інформаційні технології, міняються люди. П'ятий закон визнає – зростання неминуче відбуватиметься і повинно систематично плануватися.

Ці сформульовані закони глобальної комп'ютерної мережі допомагають визначити мережу як потужний стимулятор технічної, освітньої та соціальної зміни. Користувач справедливо є центром уваги в цьому процесі. Таким чином, лише через сприйняття нагальних потреб та характеристик користувача, власники мережі й розробники пошукових машин зможуть створювати засоби для задоволення інформаційних потреб користувачів. Економія часу користувача шляхом

надання відповідних механізмів доступу є основним завданням мережі. Крім того, деяким авторам і власникам мережі подобається спілкування через мережеві сторінки. Всесвітня мережа призначена для користування і може забезпечувати динамічним джерелом інформації всі категорії своїх користувачів. Чим би глобальна інформаційна мережа не була сьогодні, вона набуватиме важливі функції бібліотеки, які останні виконують вже протягом століть.

З урахуванням вищевикладеного можна зробити наступні висновки:

фундаментальні праці, в яких закладено глибокі ідеї, не підвладні часу. Вони залишаються актуальними в часі та просторі, їх необхідно вивчати, аналізувати й творчо використовувати з урахуванням реалій;

аналіз та сучасна інтерпретація "П'яти законів бібліотечної науки" Ш. Ранганатана надає суттєвий поштовх для розвитку Інтернету як глобальної бібліотеки, що стане інформаційною серцевиною суспільства;

бібліотеки мають надати пріоритети з розвитку діяльності зі збереження та використання плінних джерел мережевої інформації для забезпечення на цій основі єдності традиційного та мережевого сегментів документального простору.

Використана література

1. Копанєва В. Архівування

науково-інформаційних ресурсів Інтернет : основні концептуальні положення / В. Копанєва // Бібліотечний вісник. – 2005. – № 2. – С. 14-19.

2. Копанєва В.О. Бібліотека в системі наукової електронної комунікації / В.О. Копанєва // Бібліотечний вісник. – 2007. – № 5. – С. 3-10.

3. Копанєва В.О. Бібліотека та мережева інформація / В.О. Копанєва // Вісник книжкової палати. – 2007. – № 2. – С. 31-36.

4. Копанєва В.О. "Відкритий контент" в Інтернеті: становлення, проекти, правові засади / В.О. Копанєва // Бібліотечний вісник. – 2007. – № 3. – С. 3-9.

5. Копанєва В.О. Формування фонду мережевих ресурсів у національній бібліотеці (90-ті роки ХХ ст. – поч. ХХІ ст.): автореф. дис... канд. іст. наук: 27.00.03 / В.О. Копанєва; НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – К., 2008. – 20 с.

6. Наука в информационном обществе [Электронный ресурс] / UNESCO Publications for the World Summit on the Information Society. – Режим доступа: http://portal.unesco.org/ci/fr/files/12852/11110597537science_ru.pdf / science_ru.pdf. – Систем. требования: Windows 95/98/2000/NT/XP. Acrobat Reader.

7. Сукиасян Э.Р. Классификационные системы в их историческом развитии: проблемы типологии и терминологии / Э.Р. Сукиасян // Научные и технические библиотеки. – 1998. – № 11. – С. 5-16.

8. 10 Tips for Enterprise Search : a best practices tip sheet [Electronic resource] // Google. – 2003. – Way of access: http://www.google.com/appliance/pdf/google_10_tips.pdf. – Систем. требования: Windows 95/98/2000/

NT/XP. Acrobat Reader.

9. Bjerneborn L. Small-world link structures across an academic web space : a library and information science approach [Electronic resource] / L. Bjerneborn // PhD Thesis. Royal School of Library and Information Science, Copenhagen, Denmark, 2004. – Way of access: <http://www.db.dk/dbi/samling/phd/lennartbjoerneborn-phd.pdf>. – Систем. требования: Windows95/98/2000/NT/XP. Acrobat Reader.

10. Bjerneborn L.P. Perspectives of webometrics [Electronic resource] / L. Bjerneborn, P. Ingwersen // Scientometrics. – 2001. – Vol. 50, № 1. – Way of access: http://vip.db.dk/lb/papers/Bjerneborn_Ingwersen_2001_Perspectives_of_webometrics.pdf. – Систем. требования: Windows95/98/2000/NT/XP. Acrobat Reader.

11. Cana M. Open source and Ranganathan's Five Laws of Library Science [Electronic resource] / M. Cana. – Way of access: <http://www.kmentor.com/socio-tech-info/2003/07/open-source-and-ranganathans-f.html>. – Title from the screen.

12. Elder C. Shiyali Ramamrita Ranganathan : the Father of Library Science [Electronic resource] / C. Elder / School of Library, Archival and Information Studies the University of British Columbia. – 2004. – Way of access: <http://www.slais.ubc.ca/COURSES/libr517/03-04-wt2/projects/ranganathan/>. – Title from the screen.

13. Garfield E. A. A tribute to S.R. Ranganathan, the father of Indian Library Science. Part 1. Life and Works / E. A. Gafield // Current Contents. – 1984. – Vol. 6, Feb. 6. – P. 5-12.

14. Gorman M. Five new laws of librarianship [Electronic resource] / M. Gorman // American Libraries. – 1995. – № 9. – Way of access: <http://www.ifla.org/humour/author.htm#G>. – Title from the screen.

15. Gorman M. The five laws of library science : then and now / M. Gorman // School Library Journal. – 1998. – Vol. 44, № 7. – P. 20-23.

16. Hall T.D. Making the Starting Line-Up : Best Practices for Placing Diversity at the Center of Your Library [Electronic resource] / T. D. Hall. – Way of access: <http://www.librarydiversity.org/makingthestartingline.pdf>. – Систем. требования: Windows95/98/2000/NT/XP. Acrobat Reader.

17. Improving access to research literature in developing countries : challenges and opportunities provided by Open Access [Electronic resource] / L. Chan, B. Kirsop, S. Costa, S. Arunachalam // 71th IFLA Council and General Conference, 14-18 August 2005. – Way of access: <http://www.ifla.org/IV/ifla71/papers/150e-Chan.pdf>. – Систем. требования: Windows 95/98/2000/NT/XP. Acrobat Reader.

18. Leiter A.R. Reflections on Ranganathan's : Five Laws of Library Science [Electronic resource] / A. R. Leiter // Law Library Journal. – Vol. 95, № 3. – Way of access: http://www.aallnet.org/products/pub_llj_v95n03/2003-28.pdf. – Систем. требования: Windows 95/98/2000/NT/XP. Acrobat Reader.

19. Mishra S. Distance Education and Challenged communities [Electronic resource] / S. Mishra // Commonwealth of Learning Discussion Area. – 1998. – Way of access: <http://hub.col.org/1998/cc98/0051.html>. – Title from the screen.

20. Noruzi A. Application of Ranganathan's Laws to the Web [Electronic resource] / A. Noruzi // Webology. – 2004. – Vol. 1, № 2. – Way of access: <http://www.webology.ir/2004/v1n2/a8.html>. – Title from the screen.

21. Ranganathan S.R. The Five Laws of Library Science [Electronic resource] / S. R. Ranganathan / Madras Library Association (Madras, India) and Edward Goldston (London, UK). – 1931. -Way of access: <http://dlist.sir.arizona.edu/1220/>. – Title from the screen.

22. Rettig J. Technology, Cluelessness, Anthropology, and the Memex : The Future of Academic Reference Service [Electronic resource] / J.Rettig. – Way of access: <http://archive.ala.org/rusa/forums/rettig.pdf>. – Систем. требования: Windows95/98/2000/NT/XP. Acrobat Reader.

23. Sayers W. C. B. Introduction to the first edition (Ranganathan, S.R.) / W. C. B. Sayers // The five laws of library science. – London : Blunt and Sons Ltd., 1957. – P.13-17.

24. Steckel M. Ranganathan for information architects [Electronic resource] / M. Steckel // Boxes and Arrows. – 2002. – Way of access: http://www.bboxesandarrows.com/view/ranganathan_for_ias. – Title from the screen.

25. Suominen V. User interests as the rationale of library operations : a critique [Electronic resource] / V. Suominen // Public Library Quarterly. – 2002. – Vol. 35, № 2. – Way of access: http://www.splq.info/issues/vol35_2/07.htm. – Title from the screen.

26. Thelwall M. Who is using the .co.uk domain? Professional and media adoption of the web / M. Thelwall // International Journal of Information Management. – 2000. – Vol. 20, № 6. – P. 441-453.

27. Walter V.A. Children and libraries : getting it right / V.A. Walter. – Chicago : American Library Association, 2001. – 155 p.

Головною ознакою сьогодення є небувала інтенсифікація засобів комунікації, починаючи з впливів телебачення на суспільно-політичні процеси та моральні відносини у суспільстві, Інтер-